

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks zobowiązań z dnia 27 X 1933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami)

Art. 123. Przy ocenie, czy wydanie korzyści w naturze jest możliwe, czy też możliwości takiej nie ma, nie należy kierować się wyłącznie kryterium niemożliwości bezwzględnej (zachodzącej np. w sytuacji, gdy uzyskana z majątku innej osoby rzecz została zniszczona), lecz przy tej ocenie należy się także kierować kryteriami gospodarczymi.

W myśl powyższego, jak długo istnieje prymitywna budowla wzniesiona z materiałów zabranych właścicielowi, może on dochodzić wydania niesłusznie uzyskanej korzyści w naturze. Z chwilą jednak rozebrania tego budynku i użycia pochodzącego stąd materiału (wraz z innymi) na postawienie normalnego budynku mieszkalnego, właściciel może tylko domagać się zwrotu w gotówce wartości korzyści uzyskanej przez inną osobę. (1 CR 556/60 z dnia 19 V 1962 r.).

Art. 145. Dopatrywanie się odpowiedzialności zakładu służby zdrowia w związku z nieupewnieniem się lekarzy po zakończeniu operacji o zebraniu wszystkich użytych narzędzi jest nietrafne, skoro obowiązek zachowania uwagi w tym zakresie przez lekarzy operujących i asystujących wiąże się z należyтым wykonywaniem zadań tych lekarzy, a zatem pozostaje w dziedzinie terapii. (2 CR 160/61 z dnia 30 I — 13 II 1962 r.).

Art. 152, 153. Brak jest podstaw do zwolnienia właściciela pojazdu mechanicznego od odpowiedzialności na zasadzie ryzyka w sytuacji, gdy uszkodzony w chwili wypadku miał zaledwie trzy lata i był słabo rozwinięty umysłowo, a bezpośrednią przyczyną wypadku było praktykowane przez dzieci na wsi usiłowanie powoda przebiegnięcia przed nadjeżdżającym samochodem.

Brak należytej pieczy ze strony rodziców uszkodzonego nie uzasadnia przypisania im wyłącznej winy wypadku (4 CR 420/61 z dnia 25 I 1962 r.).

Art. 157 § 1. Okresowe pozostawanie bez pracy nie pozbawia uszkodzonego dochodzenia odszkodowania w związku z wypadkiem, który zdarzył się w czasie, gdy powód już nie pracował (4 CR 227/61 z dnia 7 XII 1961 r.).

Art. 158 § 1. Zachodzi potrzeba obniżenia odszkodowania, należnego powodowi od pozwanych zakładów, które swym bezprawnym postępowaniem wyrządziły mu szkodę, w wypadku gdy powód mógł zwrócić się do odpowiedniej władzy z wnioskiem o przywrócenie mu praw, naruszonych przez pozwane zakłady, oraz mógł znacznie wcześniej wystąpić przeciwko nim z pozwem odszkodowawczym i gdy ta bierna postawa powoda spowodowała dalsze jego straty (2 CR 1180/60 z dnia 6 I 1962 r.).

Art. 161 § 2. 1. Zaliczenie uszkodzonego przez komisję do spraw inwalidztwa w postępowaniu administracyjnym do jednej z trzech grup inwalidów nie jest i nie może być dla sądu wystarczające do ustalenia stopnia utraty zdolności uszkodzonego do pracy; na sądzie bowiem ciąży obowiązek ustalenia w sposób

samoistny procentu trwałej jego niezdolności do pracy w związku z wypadkiem w oparciu o całokształt okoliczności sprawy.

2. Za podstawy do ustalenia zarobków poszkodowanego powinny być przyjęte jego zarobki netto, a nie brutto. Gdyby bowiem nie uległ on wypadkowi, otrzymywałby wynagrodzenie netto, i renta ustalona od zarobków brutto byłaby wyższa od faktycznej różnicy w zarobkach poszkodowanego (2 CR 98/61 z dnia 17 I 1962 r.).

Art. 161 § 2. Okoliczność, że poszkodowany jest częściowo niezdolny do pracy, nie uzasadnia jeszcze istnienia szkody i obowiązku jej wyrównania, jeśli okaże się, że poszkodowany ma możliwość uzyskania odpowiedniej dla siebie pracy zarobkowej (w ograniczonym zakresie) oraz że wynagrodzenie za tę pracę wraz z otrzymywaną rentą inwalidzką nie są mniejsze od zarobków, które otrzymywałby, gdyby nie spotkał go nieszcześnie wypadek lub gdyby nie zachorował w związku z zatrudnieniem (4 CR 369/61 z dnia 16 I 1962 r.).

Art. 166. Odprawa pośmiertna wypłacona wdowie na podstawie obowiązujących przepisów przeznaczona jest na pokrycie wydatków związanych z zakłóceniem przez śmierć męża normalnego trybu życia rodziny i na koszty utrzymania rodziny w pierwszym okresie po wstrząsie wywołanym śmiercią żywiciela, a nie ma charakteru zadośćuczynienia (4 CR 453/61 z dnia 29 I 1962 r.).

Art. 239 i 158 § 2.330 k.p.c. Stosunki między pracownikiem materialnie odpowiedzialnym a ekspedientami muszą opierać się na zaufaniu. W razie zaś uzasadnionej utraty zaufania przez pracownika materialnie odpowiedzialnego w stosunku do podległych mu ekspedientów, pracodawca ma obowiązek przydzielenia innych ekspedientów. Jeżeli natomiast pracodawca nie wyciąga odpowiednich wniosków z meldunku pracownika materialnie odpowiedzialnego, że ekspedient okazał się nieuczciwy, pracodawca przyczynia się do wyrządzenia szkody. W takim przypadku określenie odszkodowania powinno z reguły nastąpić z zastosowaniem art. 158 §2 k.z., przy czym podstawę do ustalenia zakresu przyczynienia się pracodawcy do szkody stanowić może również art. 330 k.p.c. (4 CR 289/61 z dnia 3 II 1962 r.).

Art. 239. Na każdy przypadek dopuszczenia przez pracownika, Wbrew swoim obowiązkom, do prekluzji roszczenia przysługującego pracodawcy jest równoznaczny z powstaniem szkody i to w wysokości równej sprekludowanemu roszczeniu. Tego rodzaju odpowiedzialność pracownika nie da się bowiem stwierdzić bez przybliżonej bodaj oceny, czy roszczenie, w stosunku do którego prekluzji dopuszczono, istotnie było uzasadnione i w jakiej mierze, a więc czy miało szanse uwzględnienia (2 CR 314/61 z dnia 21 II 1962 r.).

Art. 267 § 1 i 2. Jeżeli chodzi o ocenę podstawy prawnej żądania o zwrot zaliczki kontrakcyjnej, ze względu na jej szczególnie charakter nie mogą do niej mieć zastosowania na podstawie analogiae legis żadne z przepisów części szczególowej kodeksu zobowiązań, regulujące poszczególne rodzaje umów, a zwłaszcza przepisy dotyczące umowy o dzieło. Natomiast przepisy części ogólnej kodeksu zobowiązań mogą mieć z reguły zastosowanie nie tylko do zagadnień wiążących się z umowami uregulowanymi szczegółowo w kodeksie zobowiązań, ale także, co wynika z ich istoty, do umowy nie nazwanej, do praw i obowiązków z niej wynikających, a więc także do stosunku wynikającego z umowy kontrakcyjnej. Przesłankę stosowania tych przepisów musi stanowić fakt, że dane przepisy mają charakter iuris cogentis, a więc nie mogą być ważnie wyłączone przez postanowienia umowy nie nazwanej. Gdy chodzi o postanowienia umowy kontrakcyjnej, to należy przyjąć, że nie mogą one wyłączyć stosowania przepisu art. 267 § 1 k.z., według którego, gdy spełnienie świadczenia stało się niemożliwe skutkiem okoliczności,

za które dłużnik nie odpowiada, zobowiązanie wygasa. Stosownie zaś do art. 267 § 2 k.z. dłużnik (w tym wypadku plantator) obowiązany jest do zwrotu świadczenia wzajemnego, którym jest m. in. zaliczka (2 CR 1223/60 z dnia 16—29 XII 1961 r.).

Art. 297. Sąd, ustalając cenę na zasadzie art. 297 k.z., może ją określić jedynie w walucie obowiązującej w chwili orzekania i nie może mieć w tym wypadku zastosowania ustawa z dnia 28 X 1950 r. o zmianie systemu pieniężnego, chociażby umowa była zawarta przez strony i własność sprzedanej rzeczy przeszła na nabywcę przed 30 X 1950 r. (4 CR 915/60 z dnia 22 IX 1961 r.).

Kodeks handlowy z dnia 27 VI 1934 r. (Dz. U. RP nr 57, poz. 502)

Art. 552—554. Kodeks handlowy reguluje jedynie odpowiedzialność sprzedawcy za wady fizyczne sprzedanej rzeczy (art. 552—554 k.h.), nie zawiera natomiast przepisów o odpowiedzialności sprzedawcy za wady prawne. Z braku zatem szczególnych przepisów dotyczących rękojmi za wady prawne do odpowiedzialności z tego tytułu stosuje się poprzez art. 1 k.h. przepisy kodeksu zobowiązań (art. 306 i nast. k. z.) (4 CR 569/61 z dnia 2 III 1962 r.).

Dekret z dnia 29 VIII 1945 r. w sprawie postępowania o ubezwłasnowolnienie (Dz. U. nr 40, poz. 225).

Art. 12. Powołany przepis nie pozwala na ubezwłasnowolnienie bez opinii biegłego lekarza, natomiast nie stoi na przeszkodzie oddaleniu wniosku o ubezwłasnowolnienie bez wysłuchania opinii biegłego, jeżeli cały zebrany materiał w sposób oczywisty stwierdza brak potrzeby ubezwłasnowolnienia (2 CR 660/61 z dnia 30 IV 1962 r.).

Dekret z dnia 8 III 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich.

Art. 13 dekretu z dnia 8 III 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich, przewidując obowiązek pokrycia przez właściciela niedoborów w kosztach zarządu nieruchomości, nie stwarza dla sądu obowiązku uwzględnienia tych roszczeń z urzędu, zasądzania ich bez żądania ze strony uprawnionego czy zabezpieczenia z urzędu przy orzekaniu o wydaniu nieruchomości.

Zgłoszenie zatem tych roszczeń w postępowaniu z pozwu o wydanie nieruchomości opuszczonej, jeśli nie nastąpiło w pozwie wzajemnym lub w odrębnym powództwie, nie daje podstawy do uwzględnienia tych roszczeń (1 CR 295/61 z dnia 23 II 1962 r.).

Dekret z dnia 8 XI 1946 r. o postępowaniu spadkowym (Dz. U. nr 63, poz. 346).

Art. 152 § 3. Możliwość przyznania (art. 152 § 3 post. sp.) łącznej schedy kilku spadkobiercom za ich zgodą przy podziale gospodarstwa rolnego dopuszczalne jest tylko w przypadku, gdy przydzielenie takie nie prowadzi do obejścia wytycznych Sądu Najwyższego ustalonych w uchwale Całej Izby Cywilnej z dnia 27 II 1960 r. Przyznanie łącznej schedy będzie zatem usprawiedliwione wtedy, gdy gospodarstwo będzie rzeczywiście nadal wspólnie prowadzone przez spadkobierców, którym łącznie zostało przyznane. Przeciwnie, nieusprawiedliwione, jako prowadzące do obejścia wytycznych Sądu Najwyższego, będzie przyznanie łącznej schedy (ziemi) spadkobiercom, którzy nie prowadzą i nie będą prowadzić w przyszłości wspólnego gospodarstwa domowego i rolnego, gdyż założyli rodziny i mieszkają w innych miejscowościach, z którymi związani są warsztatem pracy (1 CR 1103/61 z dnia 6 IV 1962 r.).

Kodeks rodzinny z dnia 27 VI 1950 r. (Dz. U. nr 34, poz. 308).

Art. 25. „Zbycie przez małżonka po ustaniu wspólności ustawowej jego udziału w przedmiocie, który był objęty wspólnością ustawową, jest bezskuteczne o tyle,

o ile narusza uprawnienia drugiego małżonka, wynikające z przepisów o podziale wspólnego majątku małżonków" (Uchwała Składu 7 Sędziów 1 CO 22/62 z dnia 17 X 1962 r.).

Art. 48 § 1. Wiadomość o ciąży nie przesądza sama przez się o tym, że powód dowiedział się bezpośrednio o urodzeniu dziecka. Ciąża może, lecz nie musi zakończyć się urodzeniem dziecka. Wprawdzie stan ciąży stwarza znaczne prawdopodobieństwo urodzenia dziecka, lecz termin do wytoczenia powództwa rozpoczyna, stosownie do art. 48 § 1 k. r., bieg nie od chwili powzięcia przez męża matki domysłu o urodzeniu dziecka, lecz z chwilą dowiedzenia się w sposób konkretny o tym urodzeniu (1 CR 1105/60 z dnia 21 XI 1961 r.).

Art. 70. Stosunek przysposobienia, który powinien odpowiadać stosunkom, jakie istnieją między rodzicami i dziećmi, jest według założeń kodeksu rodzinnego stosunkiem trwałym. W związku z tym rozwiązanie przysposobienia może nastąpić wyjątkowo wtedy, gdy nastąpiło ciężkie naruszenie przez jedną ze stron obowiązków rodzinnych. Do tego rodzaju ciężkiego naruszenia obowiązków rodzinnych należy zaliczyć rażącą obrazę czci (4 CR 407/61 z dnia 23 I 1962 r.).

Ustawa z dnia 18 VII 1950 r. — przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz. U. nr 34, poz. 311).

Art. 3. Rozwiązanie stosunku najmu lokalu, chociażby nawet nie podlegającego publicznej gospodarce lokalami, należy uznać za niedopuszczalne, jeżeli nie jest ono dostatecznie usprawiedliwione ze stanowiska zasad współżycia społecznego i jeżeli orzeczenie eksmisji byłoby sprzeczne z art. 3 p.o.p.c.

Orzekając w sprawie o eksmisję, sąd zgodnie z obowiązkiem dążenia do wykrycia prawdy obiektywnej, powinien wyjaśnić, czy ze swej strony wynajmujący dopełnił ciążących na nim obowiązków w stosunku do najemcy i czy w związku z powyższym roszczenie o eksmisję nie stanowi nadużycia prawa w rozumieniu art. 3 p.o.p.c. (1 CR 742/61 z dnia 16 I 1962 r.).

Art. 3. W wypadkach, w których żądanie dotyczy przeniesienia budynku na inne miejsce, jeśli jest ono szczególnie utrudnione albo połączone ze znacznymi, z natury swej nieproduktywnymi wydatkami, niewspółmiernymi w stosunku do wartości budynku, albo też ze znacznym zniszczeniem materiałów czy obniżeniem wartości budynku, może jako reguła nasuwać się przypuszczenie co do sprzeczności takiego żądania z zasadami, o których mowa w art. 3 p.o.p.c. (3 CR 877/61 z dnia 17 I 1962 r.).

Kodeks postępowania cywilnego — Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 VIII 1950 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu kodeksu postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 394).

Art. 231 § 1. W sprawie wynikłej z roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym, ugoda zawarta przed sądem wymaga stosownie do art. 231 § 1 k.p.c. zgody sądu. Właściwa wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że zgoda zawarta nie przed sądem w toku takiego procesu jest bezskuteczna, skoro jej celem byłoby obejście wymagania zgody sądu na zawarcie ugody (2 CR 98/61 z dnia 17 I 1962 r.).

Art. 440. Przysposabiająca jest legitymowana do wystąpienia z powództwem o ustalenie rzeczywistego pochodzenia osoby przysposobionej (1 CR 1069/60 z dnia 20 IV 1962 r.).

Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 30 XII 1950 r. wraz ze zmianami,

Art. 3. Roszczenie członka spółdzielni pracy dotyczące należności z tytułu

udziału w części nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału między członków jest rozszczeniem o należność ze stosunku pracy i tym samym jest objęte przepisem art. 3 ust. 1 pkt 3 przep. o koszt. sąd. (1 CR 30/62 z dnia 14 IV 1962 r.).

Dekret o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin z dnia 35 VI 1954 r. (jednolity tekst: Dz. U. z 1955 r. nr 23, poz. 97).

Art. 24. Z reguły zagrożenie bezpieczeństwu pracy zatrudnionych płynie nie tylko z braku urządzeń ochronnych czy wadliwości organizacji pracy, lecz także z nieodpowiedniego zachowania się pracowników, którzy wskutek nieświadomości, a niejednokrotnie także lekkomyślności, lekceważą nieraz niezbędne środki ochrony czy zasady (postępowania, mogące zapobiec ujemnym następstwom w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Dlatego też staranny efektywny instruktaż stanowi jeden z podstawowych obowiązków kierownictwa zakładu pracy, a jego brak uzasadnia domniemanie związku przyczynowego os doznaną przez pracownika szkodą (1 CR 980/61 z dnia 25 IV 1962 r.).

Art. 24. W razie gdy małoletniego pracownika zatrudniono przy pracach wzbro-nionych, a wypadek zdarzył się tuż po jego dojściu do pełnoletności, można przyjąć istnienie związku przyczynowego między naruszeniem przepisów o szcze-gólnej ochronie pracy pracowników młodocianych a wypadkiem. Małoletni bo-wiem, który rozpoczął pracę niebezpieczną dla życia i zdrowia (i dlatego właśnie zakazaną) w wieku nieodpowiednim, z reguły nie nabywa niezbędnych nawyków ostrożności, z których potrzeby nie zdaje sobie należycie sprawy, przy czym ten stan rzeczy nie da się usunąć automatycznie przez samo dojście pracownika do pełnoletności i rzutuje jeszcze przez pewien czas na metody pracy pracownika już pełnoletniego (2 CR 810/61 z dnia 4 IV 1962 r.).

Dekret z dnia 14 VIII 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. nr 23, poz. 98 z 1958 r.).

Art. 26. „Przepisy art. 26 ust. 2 i 3 dekretu z dnia 14 VIII 1954 r. o zaopa-trzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin nie mają zastoso-wania do inwalidów członków spółdzielni inwalidów zatrudnionych w ramach spółdzielczego stosunku pracy" (Uchwała S. N. III PO 4/62 z dnia 18 VII 1962 r.).

Dekret z dnia 8 VI 1955 r. — Prawo o aktach stanu cywilnego Dz. U. nr 25, poz. 151).

Art. 59. „Sprawy o stwierdzenie zgonu należą do drogi sądowej także wówczas, gdy zgon nastąpił za granicą" (Uchwała Całej Izby Cywilnej S. N. III CO 5/62 z dnia 20 X 1962 r.).

Ustawa z dnia 15 XI 1956 r. o odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. nr 54, poz. 243).

Art. 5. Zabójstwo jednego pracownika przez drugiego, dokonane w czasie pracy, nie może być uznane za dokonane przy wykonywaniu powierzonych pra-cownikowi czynności, skoro z tymi czynnościami nie ma nic wspólnego, jest więc takim samym czynem, jak czyn osoby trzeciej, nie pozostającej z zakładem pracy w stosunku pracy (1 CR 978/60 z dnia 20 X 1961).

Zebrał
Witold Świącicki

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

I. Kodeks karny z 1932 r.

Art. 14 § 2. Przepiępstwo z winy nieumyślnej, popełnione przez niedbalstwo, zachodzi nie tylko wtedy, gdy sprawca nie dopełnił czynności nakazanych przez szczególną ustawę lub rozporządzenie, lecz również i w tych przypadkach, gdy sprawca swym czynem, obojętnym z punktu widzenia szczególnych nakazów lub zakazów prawa, wywołuje skutek przestępny, którego wprawdzie nie przewidywał, lecz mógł albo powinien był go przewidzieć (19 III 1962 — IV K 8/62).

Art. 18 § 1. Sprawcy, który w chwili czynu miał ograniczoną w stopniu znacznym zdolność rozpoznania znaczenia czynu i kierowania postępowaniem, można przypisać popełnienie przestępstwa o charakterze chuligańskim (16 VIII 1962 — VI KO 17/62).

Art. 61. W razie uwzględnienia rewizji nadzwyczajnej założonej na korzyść oskarżonego i uchylenia prawomocnego wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania oraz skazania oskarżonego na podstawie łagodniejszego przepisu na łagodniejszą karę pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono — początek okresu zawieszenia należy liczyć od dnia, w którym według uchylonego wyroku rozpoczął się bieg tego okresu (7 sędziów 20 IX 1962 — VI KO 29/62).

Art. 82. Dotychczas nie zostało wydane rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości o utworzeniu zakładów leczniczych, przewidzianych w art. 82 k.k. Przepis ten nie wszedł przeto w życie zgodnie z treścią art. 29 § 1 przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach. O zastosowaniu wobec nałogowego alkoholika przymusowego leczenia w zakładzie lecznictwa zamkniętego orzeka sąd powiatowy w postępowaniu niespornym w trybie określonym w art. 15 ustawy z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 69, poz. 434), brak zaś podstawy do wydania w tym zakresie orzeczenia w postępowaniu karnym (8 IX 1962 — V K 558/62).

Art. 132. Konduktor tramwajowy komunikacji miejskiej jest pracownikiem korzystającym ze wzmożonej ochrony prawnej, przewidzianej dla urzędników w rozdz. XXI kodeksu karnego (28 VI 1962 — VI KO 68/60).

Art. 132. Dyrektor kopalni węgla, stanowiącej przedsiębiorstwo państwowe, korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla urzędników w rozdz. XXI kodeksu karnego (28 VI 1962 — VI KO 72/60).

Art. 148 § 2. Działanie przestępne wykonane z obawy przed odpowiedzialnością karną zwalnia sprawcę od tej odpowiedzialności tylko w przypadkach określonych w art. 148 § 2 k.k. Do tych jednak przypadków orzecznictwo Sądu Najwyższego nie zalicza czynów zabronionych pod groźbą kary w innych, poza art. 148 § 1 k.k., przepisach karnych, a więc również w art. 38 m.k.k. (8 V 1962 — II K 206/62).

Art. 201 § 2. Przedmiotem przestępstwa z art. 201 § 2 k.k. może być osoba, na rzecz której prawomocnym wyrokiem zasądzono rentę stałą jako odszkodowanie za dokonane trwałe uszkodzenie ciała, jeżeli renta ma charakter łożenia na utrzymanie, a zobowiązany do płacenia jej przez swoje złośliwe uchylenie się od tego obowiązku doprowadza tę osobę do takiego niedostatku, który nie pozwala jej na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych (19 VII 1962 — VI KO 12/62).

Art. 240 § 2. Dla bytu przestępstwa z art. 240 § 2 k.k. nie jest konieczne ustalenie, że między działaniem danego uczestnika bójki lub pobicia a skutkami, o których we wspomnianym przepisie jest mowa, zachodzi związek przyczynowy; wystarczy ustalenie związku przyczynowego pomiędzy samą bójką lub pobiciem a określonymi skutkami (przy ustalonym, oczywiście fakcie umyślnego udziału danego uczestnika w bójce lub pobiciu). (3 VIII 1962 — II K 1219/61).

Art. 251. Ze sformułowania art. 257 § 1 k.k., który mówi o zabranii innej osobie cudzego mienia ruchomego „w celu przywłaszczenia”, wynika, że istota przestępstwa określonego w tym przepisie jest wypełniona wówczas, gdy sprawca objął bezprawnie cudze mienie ruchome we własne faktyczne władanie i postępował z nim jak z własnym w zamiarze przywłaszczenia go — tj. w zamiarze włączenia tego mienia do swego majątku lub majątku innej osoby.

Natomiast jeżeli sprawca obejmujący bezprawnie cudze mienie ruchome we własne, faktyczne władanie i posługujący się nim jak własnym, nie działa w zamiarze przywłaszczenia tego mienia, lecz w innym, nie podlega odpowiedzialności z art. 257 § 1 k.k., lecz — zależnie od okoliczności sprawy — może odpowiadać z innych przepisów karnych, jak np. z art. 251 k.k. lub art. 57 prawa o wykroczeniach. O tym, w jakim zamiarze działa sprawca zabrania innej osobie cudzego mienia ruchomego, decydują wszystkie okoliczności danego przypadku w ich wzajemnym powiązaniu (17 V 1962 — V K 162/62).

Art. 269. Podmiotem przestępstwa z art. 269 k.k. może być osoba, która na podstawie ustawy lub umowy zajmuje się sprawami majątkowymi innej osoby. Do takich osób należą: z mocy ustawy — np. opiekunowie, kuratorowie, wykonawcy testamentu, obrońcy z urzędu, z mocy zaś umowy — np. pełnomocnicy, adwokaci, zarządcy przedsiębiorstw prywatnych, agenci handlowi. Do osób takich nie można natomiast zaliczyć dozorczy nocnego, którego obowiązki ograniczają się do pilnowania określonego obiektu majątkowego (9 II 1962 — III K 1257/60).

Art. 286. Dla rozstrzygnięcia kwestii, czy sprawca należy do kręgu osób podlegających odpowiedzialności karnej za przestępstwo urzędnicze, okoliczność, czy jego stosunek służbowy unormowany został w sposób trwały czy tymczasowy, pozbawiona jest znaczenia. Fakt bowiem, że sprawca dopuścił się czynu w okresie próbnym swej pracy względnie w czasie, gdy był tzw. praktykantem, nie wiąże się w ogóle ze sferą zewnętrzną jego urzędowania, w szczególności zaś gdy chodzi — co do przestępstwa sprzedajności — o kontakt sprawcy z osobami trzecimi, np. z interesantami, nie odbiera mu z tego powodu znamion urzędnika, pozostającego względem Państwa w stosunku publiczno-prawnej służby (13 VI 1962 — III K 240/60).

Art. 286 § 2. Wynagrodzenie za wykonaną pracę nie pokrywa się z pojęciem korzyści majątkowej w rozumieniu art. 286 § 2 k.k. Chęć osiągnięcia takiej korzyści jako podstawa do przyjęcia kwalifikowanej postaci przestępstwa urzędniczego z art. 286 § 2 k.k. stanowi szczególne zabarwienie złego zamiaru sprawcy (dolus coloratus), łącząc się z bezprawnością korzyści, do osiągnięcia której sprawca dąży (3 II 1962 — I K 547/61).

Art. 286 § 2. Obowiązujące przepisy o odpowiedzialności karnej urzędników za czyny popełnione przez nich w wyniku przekroczenia władzy lub niedopełnienia obowiązku określają bardzo szeroko pojęcie urzędnika, nie uzależniając go ani od formy, ani sposobu mianowania. Decyduje faktycznie wykonywana funkcja (5 IV 1962 — IV K 19/62).

Art. 290. Przestępstwa z art. 290 k.k. dopuszcza się urzędnik łączący osiągnięcie

korzyści majątkowej z czynnościami, które wchodzą bezpośrednio lub pośrednio w zakres jego urzędowania. Urzędnik Państwowej Inspekcji Handlowej, do którego obowiązków należy przede wszystkim ujawnianie nadużyć w przedsiębiorstwach handlowych, przyjmujący korzyści majątkowe od pracownika handlu społecznego w związku z tym zakresem urzędowania, popełnia przestępstwo z art. 290 § 1 k.k. (22 II 1962 — I K 25/62).

Art. 292. Biegły, wyznaczony przez sąd, nie należy do kręgu osób wymienionych w art. 292 k.k. i podlegających odpowiedzialności za przestępstwa urzędnicze opisane w rozdz. XLI kodeksu karnego (16 VIII 1962 — VI KO 24/62).

II. Kodeks postępowania karnego

Art. 17. Stosownie do art. 17 § 1 pkt 8 k.p.k. sąd wojewódzki rozpoznaje w pierwszej instancji sprawy o wszystkie przestępstwa nie wymienione w pozostałych przepisach art. 17 § 1 k.p.k., jeżeli tylko w konkretnym przypadku przestępstwa interesy gospodarcze państwa lub jednostki gospodarki społecznej zostały narażone na szkodę przekraczającą 200 000 zł (7 sędziów 27 IX 1962 — VI KO 43/62).

Art. 49. Umorzenie postępowania z mocy art. 49 k.p.k. możliwe jest tylko wobec sprawcy o nienagannej przeszłości (5 VII 1962 — V K 49/62).

Art. 65. Objęcie przez prokuratora oskarżenia w myśl art. 65 k.p.k. nastąpić może również w postępowaniu rewizyjnym, jeżeli samo wszczęcie postępowania sądowego nastąpiło na żądanie uprawnionego oskarżyciela (7 sędziów 22 II 1962 — VI KO 70/61).

Art. 213. Uchybienie terminu zawitego do założenia rewizji z winy obrońcy stanowi przyczynę od strony niezależną w rozumieniu art. 213 § 1 k.p. i uprawnia sąd do przywrócenia tego terminu oskarżonemu (20 IX 1962 — VI KO 25/62).

Art. 245^{3a}. Ponowne badanie przez biegłych tej samej okoliczności po umorzeniu śledztwa i opinia tych biegłych sprzeczna z wydaną uprzednio, nie stanowi podstawy do wznowienia tego śledztwa (19 IX 1962 — VI KO 19/62).

Art. 248. Przepis art. 248 k.p.k. jest normą wyjątkową i wniosek prokuratora o zaniechanie wezwania świadków na rozprawę sądu nie wiąże. W procesie pozaskładowym w zasadzie nie należy stosować przepisu art. 248 § 2 k.p.k. Zetknięcie się przez sąd ze świadkami w takim procesie, gdzie nie ma dowodów bezpośrednich, może mieć wpływ na wyrobienie sobie przekonania sądu o wartości innych dowodów. Skorzystanie w takim procesie z przepisu art. 248 § 2 k.p.k. należy uznać za istotny błąd w postępowaniu (18 IV 1962 — III K 196/62).

Art. 248. Organa prowadzące postępowanie przygotowawcze powinny zebrane lub przedłożone w tym postępowaniu materiały sprawy przedłożyć w chronologicznym porządku w całości akt przy wniesieniu aktu oskarżenia sądowi, który jest jedynie władny na podstawie całości aktów sprawy ocenić, czy i o ile dany dowód ma istotne znaczenie dla sprawy. Do organów zaś prowadzących postępowanie przygotowawcze nie należy ocena, które z przedłożonych w postępowaniu przygotowawczym dokumentów, tak samo i protokołów przesłuchań — powinny pozostać i znaleźć się w aktach sprawy (6 I 1962 — II K 756/61).

Art. 251. Sąd, który otrzymał akt oskarżenia, sporządzony w wyniku wznowienia śledztwa jest uprawniony do oceny zasadności wznowienia śledztwa. Fakt, iż wznowienie to nastąpiło wskutek postanowienia sądu rewizyjnego o zwrocie akt

oskarżycielowi do uzupełnienia śledztwa, nie ma w tym przedmiocie istotnego znaczenia (20 IX 1962 — VI KO 19/62).

Art. 305. Postanowienie o zwrocie akt prokuratorowi w trybie art. 305 k.p.k. do uzupełnienia śledztwa powinno być wydane przez sąd w tym składzie, w którym sprawa jest merytorycznie rozpoznawana (30 VI 1962 — III KZ 67/62).

Art. 308 § 2. Przekroczenie terminu określonego w art. 308 § 2 k.p.k. jest uchybieniem zdolnym z reguły wpłynąć na treść wyroku, a zatem powodującym w zasadzie uchylenie tego wyroku (art. 383 pkt 3 k.p.k.), jednakże w wyjątkowych przypadkach uchybienie to może nie mieć wpływu na treść wyroku, stanowisko zaś w tej kwestii zajmie sąd rewizyjny uwzględniając zawsze, że instytucja przerwy rozprawy jest odstępstwem od zasady jej ciągłości, gwarantującej prawidłowe rozważenie i ocenę całokształtu okoliczności ujawnionych w toku przewodu sądowego, to jest — podstawy orzeczenia (art. 320 k.p.k.) (7 sędziów 27 IX 1962 — VI KO 56/62).

Art. 324. Doręczenie oskarżonemu odpisu rewizji nadzwyczajnej należy uważać za uprzedzenie oskarżonego przewidziane w art. 324 k.p.k. (19 VIII 1962 — V K 107/62).

Art. 324. Orzecznictwo Sądu Najwyższego rozszerzyło w drodze interpretacji korzystnej dla oskarżonego (a więc dopuszczalnej) obowiązek uprzedzenia z art. 324 k.p.k., uznając takie uprzedzenie za potrzebne, jeśli zmiana kwalifikacji na łagodniejszą pociąga za sobą konieczność zmiany linii obrony. Obrazy z art. 324 § 2 k.p.k. można dopatrzeć się w tym ostatnim przypadku tylko wtedy, gdy nieuprzedzenie ograniczyło obronę oskarżonego (3 I 1962 — III K 1001/61).

Art. 337. Aplikant adwokacki, upelnomocniony przez patrona przed sądem powiatowym, jest uprawniony do podpisania wniosku o uzasadnienie wyroku celem wywiedzenia ewentualnej rewizji, zgodnie z art. 337 k.p.k. (19 VII 1962 — VI KO 18/62).

Art. 353. Na postanowienie sądu powiatowego, wydane w składzie trzech sędziów w trybie art. 13 § 2 ustawy z dnia 20 VII 1950 r. (Dz. U. nr 38, poz. 348 z późniejszymi zmianami), nie służy zażalenie do sądu wojewódzkiego jako drugiej instancji w ramach art. 353 § 1 i 3 k.p.k. (7 sędziów 20 IX 1962 — VI KO 20/62).

Art. 388¹ § 1. Rewizja oczywiście bezzasadna ma miejsce wówczas, gdy albo zarzuty w rewizji podniesione w rzeczywistości nie miały miejsca, bądź gdy rewizja — z uwagi na ustalone orzecznictwo — nie rokuje żadnych widoków powodzenia. Ponieważ w sprawie niniejszej zarzuty rewizji są gołosłowne, a uchybienia sądu I instancji, o jakich w rewizji mowa, nie miały miejsca, Sąd Najwyższy zaskarżony wyrok utrzymał w mocy, a kierując się przepisem art. 388¹ § 1 k.p.k., wymierzył oskarżonemu potrójną opłatę sądową w stosunku do należnej za I instancję {18 V 1962 — IV K 228/62}.

Art. 388. Zakaz reformationis in peius nie pozwala wprawdzie zwiększyć oskarżonemu kary wymierzonej w I instancji, w przypadku gdy nie została założona rewizja na jego niekorzyść. Jednakże umieszczenie oskarżonego, uznanego za posiadającego zmniejszoną poczytalność (art. 18 § 1 k.k.), w zakładzie dla psychicznie chorych, gdy pozostawienie go na wolności grozi niebezpieczeństwem dla porządku prawnego, nie stanowi orzeczenia o karze, lecz jest środkiem zabezpieczającym, który ma na celu nie tylko zabezpieczenie społeczeństwa przed przestępczą działalnością skazanego w przyszłości, ale także leczenie oskarżonego, co nie stanowi pogorszenia, lecz polepszenie doli sprawcy (14 VI 1962 — V K 187/62).

Art. 394. W razie uwzględnienia rewizji nadzwyczajnej założonej na korzyść oskarżonego i uchylenia prawomocnego wyroku, skazującego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, oraz skazania oskarżonego na podstawie łagodniejszego przepisu na łagodniejszą karę pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono, początek okresu zawieszenia należy liczyć od dnia, w którym według uchylonego wyroku rozpoczął się bieg tego okresu (7 sędziów 20 IX 1962 — VI KO 29/62).

III. Ustawy zwiqzkowe i dodatkowe

a) *Mały kodeks karny*

Art. 38. Sprawca, który od osoby zainteresowanej wyłudza dla siebie korzyść majątkową lub osobistą albo ich obietnicę oraz podejmuje się załatwienia określonej sprawy urzędowej przez powoływanie się na swój wpływ na urzędnika i to bez względu na to, czy wpływ ten istotnie posiada czy nie, czy użył tego wpływu czy też nie, jednak zachowaniem swym wzbudził w osobie, której sprawę podejmuje się załatwić, przekonanie, że taki wpływ na urzędnika posiada — dopuszcza się przestępstwa z art. 38 m.k.k., a nie z art. 264 k.k., albowiem przestępstwo z art. 38 m.k.k. godzi w dobre imię aparatu państwowego, zaś art. 264 k.k. jest przestępstwem przeciwko mieniu (9 II 1962 — IV K 27/61).

Art. 39. Podmiotem przestępstwa z art. 39 m.k.k. może być nie tylko kierownik uspołecznionego zakładu produkcyjnego, majster, brygadzysta, lecz każdy członek tego zakładu, jeśli na nim ciąży obowiązek pieczy nad maszyną, narzędziem, surowcem czy też innym mieniem zakładu (31 V 1962 — V K 748/61).

Art. 46. „Liga Przyjaciół Żołnierza” jest organizacją, w rozumieniu art. 46 m.k.k., mającą zlecone jej w statucie, ustalonym przez Ministra Spraw Wewnętrznych, czynności w zakresie zarządu państwowego (28 VI 1962 — VI KO 11/62).

b) *Kodeks karny Wojska Polskiego*

Art. 130. Dysponent pojazdu mechanicznego, który dopuszcza, że kierowca pojazdu w czasie wykonywania swoich obowiązków pije napoje alkoholowe, a następnie zezwala kierowcy na prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości, przyczynia się w ten sposób do spowodowania przez nietrzeźwego kierowcę wypadku samochodowego i odpowiada za niedopełnienie obowiązków służbowych w ramach art 130 § 1 k.k.W.P. (2 VII 1962 — Rw. 693/62).

c) *Ustawa z dnia 20 VII 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. nr 38, poz. 348 z późniejszymi zmianami):*

Art. 13 § 2. Na postanowienie sądu powiatowego, wydane w składzie trzech sędziów w trybie art. 13 § 2 ustawy z dnia 20 VII 1950 r. (Dz. U. nr 38, poz. 348 z późniejszymi zmianami), nie służy zażalenie do sądu wojewódzkiego jako drugiej instancji w ramach art. 353 §§ 1 i 3 k.p.k. (20 IX 1962 — VI KO 20/62).

d) *Ustawa z dnia 29 V 1957 r. o warunkowym zwolnieniu osób odbywających karę pozbawienia wolności (Dz. U. nr 31, poz. 134)*

Art. 7. Przedterminowe warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary nie stanowi darowania kary. Wynika to z art. 7 ustawy z dnia 29 V 1957 r. (Dz. U. nr 31, poz. 134) o warunkowym zwolnieniu osób odbywających karę pozbawienia wolności, który to przepis stanowi, że karę pozbawienia wolności uważa się za odbytą, jeżeli odwołanie warunkowego zwolnienia nie nastąpiło w ciągu 6 miesięcy po upływie okresu próby (28 IV 1962 — III KZ 57/62).

e) *Ustawa z dnia 18 VI 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej* (Dz. U. nr 36, poz. 228).

Art. 1 § 4. Prywatny kontrahent umowy zawartej z jednostką gospodarki uspołecznionej, który świadomie wykorzystuje naruszenie przez kierownictwo tej jednostki obowiązujących ją norm postępowania, przewidzianych dla kontroli sposobu wykonania umów, i w ten sposób doprowadza do przysporzenia sobie nieusprawiedliwionej korzyści majątkowej, może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej za zagarnięcie mienia społecznego (11 IV 1961 — II K 712/59).

Art. 4 § 2. Warunkiem skazania z ant. 4 § 2 ustawy z dnia 18 VI 1959 r. jest prawidłowe wykazanie, że sprawca uczynił sobie z paserstwa mienia społecznego stałe źródło dochodu, bądź też, że dopuścił się paserstwa mienia społecznego o wartości przekraczającej 50 000 zł. W tym ostatnim przypadku sprawca, co jest oczywiste, musi posiadać świadomość wartości mienia społecznego, które nabył lub w jakimkolwiek celu przyjął, albo pomógł zbyć lub ukryć (12 X 1961 — I K 611/61).

f) *Ustawa z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu* (Dz. U. nr 69, poz. 434)

Art. 28. Przepis art. 28 § 1 ustawy z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu przewiduje możliwość wyboru między karą aresztu i karą grzywny albo też wymierzenia obu tych kar łącznie. Skoro sąd wojewódzki odstąpił od wyboru między karą aresztu i grzywny, a uznał za konieczne wymierzyć obie te kary łącznie, to nie miał zastosowania przepis art. 57 § 2 k.k., wobec czego sąd nie miał obowiązku uzasadnić, dlaczego nie byłoby celowe wymierzenie tylko jednej z tych kar oraz dlaczego skazanie tylko na grzywnę nie było celowe (7 II 1962 — II K 892/61).

g) *Ustawa z dnia 2 XII 1960 r. o sprawach z oskarżenia prywatnego* (Dz. U. nr 54, poz. 308)

Art. 9. Stosowanie przepisu art. 9 § 1 ustawy z dnia 2 XII 1960 r. bez przeprowadzenia postępowania dowodowego powinno być praktykowane z odpowiednią ostrożnością i jedynie wówczas, gdy sama treść aktu oskarżenia wskazuje, iż zarzuty są błahe, a skarga ma charakter pieniacki. Okoliczność, iż oskarżycielka nie cofnęła skargi, mimo że oskarżeni wyrazili chęć pogodzenia się, nie ma sama przez się znaczenia przy ocenie stopnia szkodliwości społecznej zarzucanego przestępstwa (14 VI 1962 — V K 175/62).

Art. 13. Termin prekluzyjny przewidziany w art. 13 ustawy z dnia 2 XII 1960 r. o sprawach z oskarżenia prywatnego (Dz. U. nr 54, poz. 308) nie dotyczy przypadku objęcia przez prokuratora w myśl art. 65 § 1 k.p.k. oskarżenia o czyn uprzednio zakwalifikowany przez niego jako przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, jeżeli prokurator wszczął postępowanie o tak zakwalifikowany czyn w terminie sześciomiesięcznym, przewidzianym w powołanym wyżej przepisie art. 13 (7 sędziów 22 II 1962 — VI KO 70/61).

Zebrał

Stefan Kalinowski